

TREMINTINUS

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS LEIDINYS

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

Nr. 9 (150)

1995 m. kovas

Tėvynės kelio žengti, ne šunkeliais, ne klystkeliais kladžioti niekada nebuvotengva. Tai ne tik pasirinkimo teisė, bet ir samoningo apsisprendimo aktas.

Tėvynės kelio sunkiausią lašeriu ir tremties tarpsniu leidėjo Balys Gajauskas. Žingsniavo jis drauge su kitais bendražygiais jau atėmusios Tėvynės duobetū, bet viltingu keliu.

Ir dabar eina žinodamas tikslą, jau ižengęs į savo 70-metį.

Sveikatos, ištvermės ir plataus žvilgsnio į mūsų likimo brolių vargus ir lūkesčius, į Tėvynės kelio gaires link LPCTS valdyba ir "Tremtinio" redakcija.

LPCTS prezidentas B.Gajauskas ir
LPCTS Kauno skyriaus pirmininkė
J.Stadlninkienė

Edmundo SIMANAICIÖ nuotrauka

Redakcija gavo laiškų dėl LPCTS politinio statuso pasirinkimo. Mintys beveik visų kraštinės, labai prieštarinės- vieni kategoriskai "už", kiti- "prieš". Organizacijos statuso pasirinkimas nėra joks politinis veiksmas, todėl derėtų atidžiau apžvelgti, dėl ko ir kada susikurė ši organizacija. Juolab kad dar prisimename Politinių kalinių ir tremtinių rečiau labai aiškius politinius tikslus ir nuostatas. Pirma: sutelkti okupantų ir jų kolaborantų už tėvynės meilę nuskriaustus, išblaškytus žmones, antra- juos pasitelkus siekti parodyti pasauliui, kad Lietuva ne savo noru įstojo į SSSR, o iškovoju tokį pripažinimą, kelti kalinių ir tremtinių visuotinės reabilitacijos klausimą. Kadangi Sovietų Sąjungos valdžios žodyne nebuvo žodžio "politinis", jis reikėjo "pramušinėti", per masinės informacijos priemones paskelbti ir kiek palaukti, kol tai išgirdusi visuomenės sąmonė jį įvertins. Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių organizacijos oficialiai vadinamos (kad tuometinė LKP ir KGB mažiau kištusi) "Tremtinio" klubu, pir-

rejo labai aiškius politinius tikslus ir nuostatas. Pirma: sutelkti okupantų ir jų kolaborantų už tėvynės meilę nuskriaustus, išblaškytus žmones, antra- juos pasitelkus siekti parodyti pasauliui, kad Lietuva ne savo noru įstojo į SSSR, o iškovoju tokį pripažinimą, kelti kalinių ir tremtinių visuotinės reabilitacijos klausimą. Kadangi Sovietų Sąjungos valdžios žodyne nebuvo žodžio "politinis", jis reikėjo "pramušinėti", per masinės informacijos priemones paskelbti ir kiek palaukti, kol tai išgirdusi visuomenės sąmonė jį įvertins. Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių organizacijos oficialiai vadinamos (kad tuometinė LKP ir KGB mažiau kištusi) "Tremtinio" klubu, pir-

linių ir buvusių partizanų, susibūrusių po "Tremtinio" vėliava dalyvavimas kuriant naujas partijas- ne kas kita, kaip politinis samoningas darbas, turintis aiškų tikslą- sugriauti apsimelavusios, apsivogusios komunistų partijos išpūstą autoritetą. Beje, lygiagrečiai į šį darbą kibo ir Politinių kalinių sąjunga. Su šia organizacija neįvyko jokių esminių susikirtimų, niekada nebuvó susikirtimų ir su naujomis dešiniosiomis politinėmis organizacijomis ir partijomis. Dabar tai praėjės etapas- prieš akis klausimas- kuri politinė partija ar organizacija taps lyderiu ir imsis vadovaujančio vaidmens. Ar šansų turi tik ta, išvirtusi iš LKP į LDDP?

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga nesukūrė naujo savo statuso, tik tiksliau įvardijo save- politinė. Ji pa-

gal savo organizacinę struktūrą pajęgi veikti be tarpininkų ir kitų organizacijų kišimosi. Svarstytais klausimais ir dėjos santykiai su kitomis dešiniosiomis politinėmis partijomis, nutarta bendrose akcijose, pavyzdžiu, dalyvaujant rinkimuose, jas kviečti į koaliciją arba eiti pakviestai, veiklą koordinuoti taip, kad nebūtų konfrontacijos ir iškiltų naujos asmenybės, galinčios vadovauti Lietuvai.

Visuomeninės organizacijos- Politinių kalinių ir tremtinių bendrijos- atsiradimą LPCTS vertina kaip vienos iš dešiniųjų partijų siekį sutelkti politinius kalinius, tremtinius, partizanus ir pasitelkti juos siekiant savo politinių tikslų. Tai nėra blogi norai, tačiau LPCTS numato išlikti savarankiška organizacija. Ji turi pakankamai jėgų ir narių. Narių visuomeninės veiklos joks įstatymas neriboją, tad LPCTS nevaržo asmeninės iniciatyvos savo nariams dalyvauti Bendrijos darbe.

Paprastai- ne pavadinime esmė, ir šios Organizacijos iš vėžių išmušti nepavyko. Ji éjo į savo užsibréžtą tikslą. Buvo būtina atimti iš kompartijos "vedančios" vaidmenį. Tremtinių, politinų ka-

Visa "Tremtinio" klubo veikla nuo pat susikūrimo dienos buvo politinė- tu-

Svarbu ne pavadinimas

mininkas A.Butkevičius nevengė bet kur viešai ir labai pabrëžinai pasakyti: "Rengiamė politinę akciją- vešime iš ledynų tremtinių palaikus į Lietuvą, šie žmonės verti gržti namo". Panašiai buvo rengiamos ir sovietinės kariuomenės vijimo į Lietuvos akcijos. Prisiminkime, kaip pasklidio priešiški gandai: "Kaulus veža, o gyvais nesirūpinai" O klubas dirbo, žinodamas ko siekia! Tuojau po tremtinių palaikų parvežimo pirmosios akcijos prabilta apie partizaninės veiklos laikotarpį, imtos rengti partizanų archyvų ir palaikų paieškos, palaikai iškilmingai perlaidoti. Tos dienos LSSR valstybinės santvarkos kontekste visa tai buvo nauja politinė rezistencinė bangą, tarnaujančią Lietuvos laisvęs bylai.

Paprastai- ne pavadinime esmė, ir šios Organizacijos iš vėžių išmušti nepavyko. Ji éjo į savo užsibréžtą tikslą. Buvo būtina atimti iš kompartijos "vedančios" vaidmenį. Tremtinių, politinų ka-

Trumpai apie įvykius

■ 223 Lietuvos, Latvijos ir Estijos parlamentarai pasirašė kreipimasi į pasaulio Parlamentus ir Vyriausybes, ragindami palaikyti čečénų tautos teisę į apsisprendimą ir nepriklausomybę. Pasiraše 66 parlamentarai iš Estijos, 64 iš Latvijos ir 93 iš Lietuvos.

Jau 66 proc. Lietuvos Seimo narių pripažsta Čečénijos teisę būti nepriklausoma valstybe, deja, tai ne Seimo aktas.

■ Vienas iš 1993 metų nacionalių kultūros ir meno premijų laureatų- dailininkas Antanas Kmieliauskas- savo premiją paaukojo kilniam tikslui- Miško brolių draugijos rūmams Vilniuje atstatyti. A.Kmieliauskas valstybinę premiją gavo drauge su Regimantu Midvikiu, Algiu Dovydėnu, Algirdu Žebrausku ir Jonu Viraku už Rainių kankinių koplyčios memoriałą. Kaip žinoma, Rainių budelis P.Raslanas slapstosi Rusijoje, kitas budelis- žydų tautos atstovas N.Dušanskis- Izraelyje.

■ Krašto apsaugos ministras L.Linkevičius mano, kad jau laikas turėti karo prokuratūrą ir karo policiją, kurios tirtų specifinius nusikaltimus Lietuvos kariuomenėje. Vasario 20d. ministras pateikė Seimo Nacionalinio saugumo komitetui ataskaitą- 1994 metais žuvo 22 Lietuvos kareiviai, iš jų penki prarado gyvybę eidami tarnybą.

■ "Kokia mūsų krašto muitų politika? Visa tai, kas pas mus puikiai dera, sakysime, kopūstus, morkas, bulves, neleistina įsivežti, nejuokinimine sveto! Muitai turėtų apginti mūsų daržininkus... O apie mūsų valdžios vyrių įsikaltą tezė, kad rinka sutvarkys žemės ūki, vienas anglų garsių ekonomistų pasakė: "Tai trečiojo pasaulio trečios klasės ekonomistų spėliojimai"-, piktinasi agromomas Juozas Jurkšaitis ("Lietuvos aidas", Nr.35, 1995 02 21).

Per radiją pranešama, kad Premjero reitingas nenusmuko, o Prezidento net pora procentų pakilo.

■ Lietuvai gerai žinomo žmogaus teisių gynėjo, Rusijos Federacijos Dūmos deputato S.Kovaliovo vasario 21d. paskelbtame dokumente rašoma, kad "ekspertų duomenimis, Grozne iš taikių gyventojų žuvo 3700 vaikų iki 15 metų, 4650 moterų, vy-

Trumpai apie įvykius

(atkelta iš 1 psl.)

resnių nei 15 metų, 2650 vyru, vyrų resnių nei 50 metų. Taip pat žuvo 14 tūkstančių vyrų, kurių amžius nuo 15 iki 50 metų. Iš jų 13 350 buvo neginkluoti ir 650 ginkluoti. Eksper-tai mano, kad bendras pabégėlių skaičius iš Grozno per du mėnesius aptykriai pasiekė 400 tūkstančių... Toks taikų gyventojų aukų lyg-muo yra ekstreminis, kurį galima ly-ginti nebent su Lenkijos gyventojų aukomis Antrojo pasaulykaro me-tu, ir net labai prašoka ši lygi, skai-čiuojant laiko vienetui".

■ Vasario 28d. Respublikos Pre-zidentas su gausia palyda išskrido į Izraelį. Oficialios delegacijos su-detyje- užsienio reikalų ministras P.Gylis, sveikatos apsaugos ministras A.Vinkus, Seimo kancleris ir drauge delegacijos santykiams su Izraeliu ir žydų bendruomenė vadova N.Germanas, Seimo nariai G.Kirkilas, E.Zingeris, Prezidento pata-rejas J.Paleckis, Lietuvos žydų bendruomenės pirmininkas S.Alperavičius, Lietuvos archyvų generalinis direktorius G.Ilgūnas. Be oficialių valstybinio lygmens susitikimų, nu-matoma susitikti ir su Lietuvos val-džiai nemažai baimės jvariui Vy-zentalio centro atstovais. Apie ką bus kalbama, deramasi ar atskaitoma, žydų fundamentalistams nep-ranešama.

■ Atvykės į Lietuvą, oficialaus vi-zito Europos Sajungos komisijos na-rys Hans van den Broek susitikime su Prezidentu A.Brazauskui išreiškė nuomonę, kad jau šiu metų pirmoje pusėje gali būti pasirašyta Europos Sajungos ir Lietuvos sutartis.

■ Lietuvos politinių kalinių ir trem-tinių sajunga sudarė rinkimų į savivaldybes kealicijas šiose apygardo-se: Kauno miesto- su TS (LK); Kauno rajono- su TS (LK), LTS ir LDP- tai "Tėvynės Santara"; Jurbarko- su TS (LK) ir LTS; Kupiškio- su TS (LK) ir LTS; Panevėžio rajono- su TS (LK) ir LTS; Pasvalio- su TS (LK); Radviliškio- su TS (LK) ir LTS; Salčininkų- su TS (LK), LTS ir LKDP (vienintelis at-vejis, kai krikščionys demokratai vie-niosi su kitomis dešiniuosiomis par-tijomis); Šiaulių rajono- su TS (LK) (čia į "Tremtinį" klubą jėna ir LPKTS) ir Vilniaus rajono su TS (LK) ir LTS.

■ Vasario 27d. Vilniuje buvo pasi- rašytas istorinės svarbos dokumen-tas. Estijos gynybos ministras Ennó Tupp, Latvijos gynybos ministras Ja-nis Arveds Trapanis ir Lietuvos krašto apsaugos ministras pasiraše trišali su-sitarimą "Dėl bendradarbiavimo gy-nybos ir karinių santykių srityje".

Tai pirmas realus žingsnis į trijų šalių glaudesnį bendradarbiavimą gy-nybos srityje. Iki Antrojo pasaulykaro tokio lygmens bendradarbiavimo nebuvvo pasiekta. Tačiau agresi-jos atveju prieš bet kurią Baltijos šali- kitos šia sutartimi nejsipareigoja pa-dėti gintis nuo agresoriaus.

Parengė Edmundas SIMANAITIS

(atkelta iš 1 psl.)

Derėtų keletą žo-džių pasakyti ir apie labdarą. O labda-labdarai nelygi. Vie-na, kai yra sušelpia-mas, kad ir prasigéręs alkoholikas, o ki-ta, kai remiami žmonės, kurių namus išdraskė okupantai ir jų kolaborantai. Jokia labdaringa įseivijos organizacija nešelpė LSSR gyvenančių žmonių dėl to, kad Sovietų Sajungai juos išlaikyti ma-žiau kainuočiai. Kiekvienas užšienio lie-tuvis pasakys, kad jis rėmė ir remis savo tėvynainį, jeigu šis nesuklupdamas gi-na Lietuvą. Ar įmanoma ją apginti be politinės nuostatos ir veiklos?

Kai kas rašo: "Mūsų "Tremtinį" už-spaudė Gajauskos partija", atseit dabar jis

nepausdina to ar ano, tenka kitur ieš-koti tribūnos. Manome, kad Gajauskos partija- visa Lietuva, todėl nėra ko dis-kuoti, reikia dirbtai, nekluvinėjant už šiaudo. Gaila, kad kai kurios redakcijos turi per mažas "žirkles", ir apgalėtinai graudžiai su savo straipsniais jose pasi-rodo kai kurie labai emocingi oratoriai. Ypač didelės užuojaautos vertas "Lietuvių balse" pasirodė Australijos lietuviu JKedžio rašinėlis apie LPKTS statuso ir kitus reikalus.

Kai pamatai žemėlapje, kaip toli

1995m. kovo 25d. įvyksiančių savivaldybės tarybos rinkimų LPKTS kandidatų sąrašas

Alytus

1. Stasys Kizelavičius	66m.	Vidurinis
2. Irena Sedleckaitė	49m.	Aukštasis, ekonomistė
3. Janina Juodžbalienė	61m.	Spec.vidurinis, buhalterė
4. Viktoras Čiuplys	68m.	Spec.vidurinis, technikas
5. Antanas Ambrulevičius	71m.	Vidurinis, skulptorius
6. Birutė Vadeikiienė	62m.	Aukštasis, ekonomistė
7. Antanas Vaclovas Kalėda	72m.	Vidurinis
8. Juozas Alubauskas	61m.	Aukštasis, inžinierius
9. Anelė Čepulienė	34m.	Aukštasis, inžinierė
10. Aldona Ona Asakavičienė	59m.	Spec.vidurinis, buhalterė

Alytaus rajonas

1. Mindaugas Keršulis	38m.	Spec.vidurinis, apželdintojas
2. Vytautas Paškevičius	37m.	Aukštasis, pedagogas
3. Vidmantė Keršlienė	38m.	Spec.vidurinis, apželdintoja
4. Anatolijus Petraška	39m.	Aukštasis, gydytoja
5. Roma Valūnienė	41m.	Aukštasis, kooperatininkė
6. Gintautas Paulauskas	51m.	Aukštasis, inžinierius
7. Birutė Petuškienė	58m.	10 klasių

Druskininkai

1. Adelbertas Nedzelskis	62m.	Aukštasis, kultūros darbuotojas
2. Antanina Laurinčikienė	51m.	Aukštasis, pedagogė
3. Vytautas Vaikšnoras	63m.	Aukštasis, pedagogas
4. Kęstutis Damarackas	39m.	Aukštasis, inžinierius
5. Palmyra Degutienė	61m.	Aukštasis, gydytoja
6. Ona Stankevičienė	47m.	Aukštasis, pedagogė
7. Vytautas Korotiejus	66m.	Spec.vidurinis, statybininkas

Jonava

1. Nijolė Micuukevičienė	51m.	Aukštasis, inžinierė
2. Kęstutis Vabulas	58m.	Aukštasis, gydytojas
3. Irena Geduškienė	62m.	Spec.vidurinis, buhalterė
4. Vytautas Juškevičius	52m.	Neb.aukštasis, inžinierius
5. Antanas Krečmaras	47m.	Spec.vidurinis, inžinierius
6. Vytautas Knežys	70m.	Spec.vidurinis, inžinierius
7. Veronika Gabužienė	64m.	Aukštasis, ekonomistė

Jurbarkas

1. Aldona Vilkienė	51m.	Aukštasis, ekonomistė
2. Juozas Statkevičius	34m.	Aukštasis, ekonomistas
3. Algirdas Genys	36m.	Aukštasis, pedagogas
4. Antanas Kasiulis	70m.	Aukštasis, pedagogas
5. Irena Karklienienė	56m.	Aukštasis, pedagogė

Tėsinys kitame numeryje

Svarbu ne pavadinimas

nuo Lietuvos šis ta-letingas žurnali-stas gyvena ir žinai, kiek metų jis nuo jos per prievertą atskir-tas, gali kaltinti tik save, kad pasitaikius progai nesugeb-ejai jam padėti teisingai suvokti kas ir dėl ko pas mus daroma.

O dėl politinių kalinių, tremtinių, partizanų santykų nes i rūpinkime, mielieji. Jiems gal galima truputį tarp savęs ir pasipešti. Juk jie yra vienodus išbandymus praėję Lietuvos pat-riotai. Apsikulia ir pasibučiuoja vie-nas su kitu. Tik nebūtina visko į "Tremtinį" rašyti.

Vanda PODERYTĖ

Kas mus

"politizavo"

Vyresnioji karta dar gerai prisimena lai-kus, kai dauguma žmonių, ypač gyvenan-čią kaime, nesikišo į jokią politiką, arė že-me, mylėjo Tėvynę Lietuvą. Palyginus su dabartine karta, skirtumas tik toks, kad dauguma žmonių buvo sąžiningi, dori ir pasi-tinktys kitu žmogumi, ko dabar labai pasi-gendame. Atėję okupantai terorizavo niekuo nepriskaltusius žmones, kišo į kalėjimus, tré-mė. Vienus pavadino kaliniai, kitus - "spec-pereselencias". Tieki vieni, tieki kiti iki pat Lietu-vos atgimimo buvome žeminami ir vadini-ami liaudies priešais. Po lagerių ar trem-ties grįžę į Lietuvą kantriai nešiojome nusi-kaltelio, nepatikimo žmogaus etiketę.

Keista, kad yra buvusių kalinių ir trem-tinių, kurie nebesutinka, kad juos vadintų politiniai. Kodėl dabar kai kas bijosi to var-do? Gal norima įsitekti tiems, kurie mus po-litiniais motyvais terorizavo ir dangstėsi, kal-tindami mus, jog esame tėvynės atmatus, iš-davikai. Okupantams buvome, o gal dar kai kam esame, nepageidaujama tautos dalimi. O gal prabudo sovietinis "samonitorius"? Prisiminkime savo ir likimo brolių bei sesių kančias. Neturime teisės pamiršti tų, kurie už Lietuvos laisvę atidavė savo brangiausią turą- gyvybę. Tauta kovėsi su tūkstančiais kartų galingesniu priešu, kad tik greičiau iš-laisvintų Tėvynę Lietuvą. Juk tai buvo poli-tinė kova, o ne atskalūnų pasišaudymai ar geresnio kąsnio medžiojimas.

Prisiminkime, kaip buvome kančių nu-a-linti lageriuose, tremtyje, ir mažomis grupelėmis išblaškyti bet vieningi, vienminčiai ir nepalaužiami. Turime būti ištikimi Tėvyn-ei Lietuvai iki paskutinio atodūsio, iki pas-putinio širdies dūžio. Už Lietuvą turime stoti vieningai- kaip neįveikiamā siena.

Prasidėjus savivaldybių deputatų rinkimų kampanijai, kuo aktyviau eikime į žmo-nes, aiškinkime, kodėl ir už ką geriau bal-suoti, raginkime žmones nelikti nuošalyje. Nesidrovėkime pasakyti tiesą abejantiems. Vieningai balsuokime už mūsų iškeltus kandidatus. Pasyvumas, nedalyvavimas balsa-vime tik pasitarnaus "buvusiemis" išsilai-kyti valdžioje, toliau "prichvatizuoti" turą ir skurdinti paprastą žmogų.

Antanas PETRAUSKAS

1995m. kovas

TREMINTINYS

Nr. 9 (150)

3

IŠ SEIMO IR VYRIAUSYBĖS RŪMŲ

Parėngė

Edmundas SIMANAITIS

IŠ SEIMO IR VYRIAUSYBĖS RŪMŲ

Prezidento dekretą reikia papildyti

Seimo narys Juozas Listavičius laiko rankose 17-ą "Valstybės žinių" numerį. Jame išspausdintas svarbus Prezidento dekretas.

Edmundas J. Listavičius
SIMANAIČIO nuotrauka

Pone Juozai, Prezidento dekrete kalbama apie sudarymą sąrašo asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams re-

žimams. Tai seniai lauktas dabartinės aukščiausios valdžios žingsnis. Kaip jį vertinate?

Dekretas yra labai apibendrinto pobūdžio dokumentas, reikalaujantis papildomo Vyriausybės nutarimo, kuriame būtų numatyta darbo apimtis, atlikėjai ir datos. Pradžia gera, tačiau apie tolimesnį darbą kalbėti dar anksti. Kita vertus, politinių kalinių, tremtinių ir rezistentų buities reikalai dar liūdnesni. Mes žinome, kaip sunkiai šiandien gyvena pasipriešinimo dalyviai, o pragiedrilių dar nematyti. Buvo atvykę žmonės iš Šiaulių, politinis kalinas iš Kauno į Genocido ir rezistencijos tyrimo centrą. Jie turėjo LR Aukščiausiojo Teismo išduotus pažymėjimus, kad buvo neteisėtai represuoti, kad jie Lietuvos Respublikai niekuo nenuiskalto ir atstatatomos visos jų teisės. Vietiniams valdininkams šito nepakanka. Jie vaiko lageriuose iškankintus, suvargusius, garbingo amžiaus žmones, reikalaudami reabilitacijos pažymėjimų. Tai panašu į tyčiųmąsi iš pasipriešinimo dalyvių. Reabilituoti galiai tik ta valdžia, kuri juos teisė ar taikė kitokias represijas. Atskūrusios Lietuvos valdžia niekada jų neteisė, tik atstatė jų teises.

Ko turtuoliai verkia?

Sovietmečio valstybinių įmonių vadovai, partinės ūkio valdymo nomenklatūros žiedas po Atgimimo sparčiai ėmė viršti valdomų įmonių savininkais ir vadinais "pramonininkais". Pramonininkų konfederacijos prezidentas, ekspremieras B.Lubys paskelbė konfederacijos pareiškimą, kuriame išreiškiamas nepasitenkinimas valstybiniu socialiniu draudimu įstatymo pakeitimu. Mat numatoma, kad už pirmąsias tris kalendorines nedarbingumo dienas pašalpą susirgusiam darbuotojui turės mokėti darbdavys iš savo lėšų ir ši pašalpa negalės būti mažesnė kaip 50 procentų gavėjo paskutinių trijų mėnesių vidutinio uždarbio. Pramonininkų prezidentas kreipiasi į Seimą, prašydamas atšaukti minėtajį įstatymo pakeitimą, nes "darbdaviai nepajęgia net padengti infliacijos reiškinių bei nepakeliamų mokesčių". B.Lubys gąsdina, kad šią pašalpą

teks mokėti "kitų darbuotojų atlyginimų sąskaita, o tai supriekins darbuotojus tarpusavyje ir su darbdaviais, didins socialinę įtampą, mažins darbo efektyvumą". Maža to, "ši įstatymo nuostata neigiamai paveiks ir žmonių sveikatą, kadangi susirgę darbuotojai dažnai bus priversti nesikreipti į gydytojus arba nepasinuados laikinojo nedarbingumo pažymėjimais". Galiausiai konfederacija "priėjo vienareikšmiškai išvadą - tai antiekonominis, antidarbininkis, bloginantis ekonomies ir socialines gamybos sąlygas" įstatymas.

Tai atviras darbdavių įspėjimas savo darbuotojams "nesirgti", nes jei susirgtų, tai jie "bus priversti nesikreipti į gydytojus". Išvada peršasi tokia: kol ką tik išsilukštenusių naujujų savininkų (pramonininkų) įmonėse veiks sovietinės profsajungos, samdinių belieka tik gailėtis.

Vienas pirmųjų karininkų savanorių sutiko atsakyti į keletą klausimų. (Pavardės prašė neskelbti. Matyt, prisiminė karo aviacijos pulkininko S.Murzos atveji. Šis nepolitikuodamas, dalykiškai parašė į laikraštį ir buvo atleistas iš pareigų.) Taigi "realios pragmatiškos demokratijos" apriboti, kalbame.

Tamsta karininkė, Bražuolės tilto susprogdinimas- skaudlė ir įspėjančių pamoka. Ar buvo galima to išvengti? Ar po įvykio kas nors pasikeitė? Šauliai ir savanoriai juk išbarstyti po visą kraštą.

Kodėl neturime simo tūkstančių savanorių?

Iš tikrujų šaulių vadas ir turėtų stebeti padėtį vietovėje ir savo jėgomis likviduoti galimų pavoju židinius, tuo pat apie tai informuodamas vyresnybę, pranešdamas kaimyniniams šaulių ir savanorių daliniams. Jei būtų vadovautasi principais, kuriais vadovavosi tarpukario nepriklausomos Lietuvos šauliai, Bražuolės tiltas nebūtų susprogdintas- pavoju būtų greitai lokalizuotas ir pašalintas.

Jūsų nuomone, ar per ketvertą metų gallma buvo šalyje sukurti efekty-

vę teritorinės gynybos tinklą, apimantį visų svarbių objektų apsaugą?

Buvo įmanoma, tačiau savanorių tarnyboje šiandien turėtų būti bent šimtas tūkstančių teritorinės gynybos karių, o turime vos dešimt dyliuka tūkstančių.

Bet gal tai būtų valstybės ižduž nepakeltama našta?

Papildomų biudžeto išlaidų reikėtų nedaug. Savanoriai tarnybą eina laisvu nuo darbo metu. Be to, nebūtina spręsti antraeilų dalykų- reikia imtis pačių svarbiausių ir būtiniausių

Pripažįstami nekalti iš esmės!

Pokalbis su Seimo nariu J.Listavičiumi paskatino plačiau paaiškinti daugelio likimo brolių bei valdžios pareigūnų keliamą painiavą, netaisyklingai vartojant juridinį terminą reabilitacija.

1990m. gegužės 2d. Aukščiausioji Taryba priėmė įstatymą "Dėl asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniam režimams, teisių atstatymo". Šiame labai svarbiame dokumente nevartojamas juridinis terminas reabilitacija. Tačiau jis, ir būtent tik jis, vartojamas okupacinės ir kolaborantų valdžios teisenėje. 1993m. pabaigoje pas tuometinį generalinį prokurorą A.Paulauską surengta me pokalbyje (be prokuratūros darbuotojų, tame dalyvavo Seimo nariai R.Ozołas, B.Gajauskas, VSD gen. direktorius J.Jurgelis, mons. A.Svarinskas) ši terminą bene tiksliausiai apibūdino prof. V.Landsbergis: "[Įstatyme nėra žodžio reabilitacija. Būtų gerai, jei jis nebūtų vartojamas ir šnekamojoje kalboje. Tas žodis neteisingas pačių laisvės kovotojų atžvilgiu. Jis atsirado iš sovietinės praktikos, kai būdavo reabilituojami po mirties neteisingai nuteisti ir sušaudyti komunistai arba komandarmai. Mūsų atveju reabilitacijos nėra. Žmonės, kovoję prie sovietinėj okupantų, pripažįstami nekalti- ir viskas!]"

Tiesą pasakius, išimties atvejais okupacinė kolaborantų valdžia reabilituodavo vieną kitą jos nubaustą pasipriešinimo dalyvį. Reabilitacijos terminu nebent galėtų paspekulioti sovietmečio valdžios (LKP CK, represinių struktūrų) aukščių pareigūnai, vėl užmantys labai aukštąs pareigas jau atsikūrusios Lietuvos valstybės institucijose (supraskite- "tada persekiojome ir baudėme, o dabar reabilituojame"). Tačiau tai neturi nieko bendro nei su teisingumo samprata, nei su Lietuvos Respublikos teisėsauga ar teisena.

Tautininkai: ne siena, o administracine linija!

Lietuvos tautininkų sąjunga pasikelbė pareiškimą dėl tarpmalstybinės sutarties, kuria buvo nustatyta siena tarp Lietuvos ir Baltarusijos. Pareiškime konstatuojama, kad "sienos linija suderinta, vadovaujantis trimis principais: 1) 1940 metų administracine linija; 2) faktiška žemėnauda; 3) vietas gyventojų valia". Tautininkai administracine liniją kvalifikuoja kaip "niekinė ir jokios teisinės galios neturinčią", nes ji yra slaptųjų M-R protokolų padarinys. "Faktiškos žemėnaudos terminas reiškia ne ką daugiau, kaip žemės naudojimo ribą tarp LSSR ir BSSR kolūkių... todėl taip pat negali būti tarpmalstybinės sienos nustatymo principu", o be to, neaišku "kokiu būdu ir kada pareikšta ar sužinota gyventojų valia". Taigi derybos dėl valstybinės sienos turi būti pratęstos, bet "tai neturi tapti kliūtimi ratifikuoti sutartį "Dėl geros kaimynystės ir draugiškų san-

tykių".

Tautininkų sąjunga pareiškia, kad "vienintėlis ir iki šiol galiojantis teisinis aktas, nustatantis Lietuvos Respublikos rytinę valstybės sieną, yra 1920m. liepos 12d. pasirašyta Lietuvos ir Rusijos Tautos sutartis".

Dr. R.Lopata teigia, kad pareiškimų, kuriais reikalaujama Lietuvos ir Rusijos santiukius grįsti 1922m. liepos 12d. sutartimi, autorai, "matyt, nežino, apie antrojo minėtos sutarties straipsnio slaptą priedą, pagal kurį Lietuva anuo meto salygojis iš esmės atsidūrė Sovietų Rusijos įtakos sferoje. Reikia pabrėžti, kad būtent pastaroji aplinkybė nemaža dalimi nulėmė ir liūdnai pagarsėjusią Želigovskio akciją" ("Voruta" Nr.7, 1995 02 16).

Ar valdančioji partija, formuodama užsienio politiką, atsižvelgė į dr. R.Lopato nurodytą aplinkybę, kol kas nėra žinoma.

reikalais, sakysim, štabo, savanorių tarnybos ir kitų karluomenės rūšių nūdienos reikalais ir perspektiva ar jaučiate?

Nei tokio rūpesčio, nei tokios veiklos ne jaučiame. Iki šiol dar nėra suformuluota Nacionalinės gynybos koncepcija- tai ar gali būti kokia nors minėtojo komiteto naudinga veikla? O Gynybos koncepcijos dokumente turėtų būti labai aiškiai ir glaukai įvardyti grėsmės, gynybos būdai. Visa kita- mūsų, kariškių profesionalų, reikalus.

Dėkoju už pokalbį.

Kalbėjosi Edmundas SIMANAITIS

1995m. kovas

REMINYS

Nr. 9 (150)

4

Sunku mokytis džiaugtis ateitimi

Čečenijos Respublikos spaudos atstovė Lietuvoje p.Aminat Saijevas liūdnas akys pilnos išdidaus skausmo, bet ji sutinka kalbėtis.

Edmundo SIMANAICIÖ Aminat Saijeva nuotrauka

Vakar, vasario 23-ąją, Čečenija ir Ingusijs minėjo 51-ąsias totalinės tremties metines. Gal turite naujausią žinių iš kovojančios tévynės?

Žinoma, Čečenijoje ir Ingusijs gedulas. Pernai, per šio tra-

giško įvykio penkiadesimtmetį, prezidentas Džocharas Dudajevas pasakė, kad laikas liautis verkti dėl to, kad reikia išmokti džiaugtis ateitimi, bet matome šiandien džiaugsmo nėra. Šiemet Rusijos spauda šiai su-kakčiai skyrė kur kas daugiau dėmesio, negu pernai. Matyt, taip atsitiko todėl, kad sugriautų miestų ir dešimčių tūkstančių taikių gyventojų žudynių vaizdai priminė visiems, kas žino apie tą tremtį, kad tada buvo dar baisesnių dalykų. Tada žuvo apie 60 procentų

čečenų ir ingušų. Tai buvo genocidas.

Kaip Čečenijos įvykius nusieviečia Vakarų visuomenės informavimo priemonės?

Vakar kalbėjausi telefonu su mūsų informacijos ministru

Mavladi Udugovu. Jis papasakojo, kad Rusijos armija naujoja strateginę aviaciją. Mėtomas pusketvirtos tonos bombos, o be šių, dar fosforinės, vakuuminės ir adatinės. Pastarąsias masinio naikinimo priemones draudžia naudoti Ženevos konvencija. Pasaulio visuomenės informavimo priemonės, deja, šio fakto, jau lyg įprastiniu virtusiu, neatspindi. Baisiausiai vaizdai iškerpami. Vakarai, viena vertus, nepageidauja, kad jų žiūrovai būtų gasdinami žiaurumais, kad jiems būtų gadinami neruvi, o antra vertus- nenori gaudenti santykį su Rusija. Jiems patogiau sutikti su tuo, ką pateikia Rusijos spauda.

Buvo pranešta apie čečenų ir rusų kariškių laikinas paliaubas. O kas toliau?

Kariškiai gali susitarti dėl konfliktų, kad ir dėl vietinių paliaubų, bet paliaubų visoje salyje galima pasiekti tik derybomis tarp Čečenijos ir Rusijos vyriausybės.

Ačiū, ponai Aminat, už pakalbi. Laikykimės!

Jurgis NAGINIONIS

“Juokas pro ašaras”

KAUNAS. Vasario 25d. Rotušės aikštėje į reniginį “Juokas pro ašaras” gausiai susirinko kaukiečiai, kurie panoro išsakyti savo nepasitenkinimą Prezidentu ir Seimo dauguma. Per dvejus prezidentavimo metus Prezidentas su Seimo daugumos pagalba didžiausią Lietuvos turto dalį- bankus, gamyklas- išdalijo savo partijos draugams.

Renginio organizatorė M.Garšienė pabrėžė, kad šiandien Lietuvos inteligentija, ypač mokytojai ir gydytojai, turintys 30-ies metų ir didesnį darbo stažą, priversti priimti išmaldą. (Kaune

M.Garšienės iniciatyva kiekvieną pirmadienį, trečiadienį ir penktadienį nemokamai išdalijama apie 300 kepalukų duonos.)

Kun. A.Keina pareiškė, kad Bažnyčia niekada netylėjo ir negali tylėti, matydama, kad vyriausybė daro nusikaltimus. Aktorius ir poetas K. Genys paskaitė savo eileraščiu ir paragino nepalūžti. Renginyje kalbėjo ir Seimo nariai K.Paukštys ir V.Petrauskas.

Vienbalsiai buvo priimta rezoliucija, kuria reikalaujama, kad pensijos būtų ne mažesnės kaip 250 Lt ir indeksuojamos, atsižvelgiant į infliaciją.

Kęstutis ENDRIUKAITIS

Kaip galėtume padėti sau ir kitiemis

Daugel kentėjusi ir atgavusi Nepriklausomybę, mūsų šalelė šiandien tapo paradoksų šalimi. Okupantu kolaborantams valstybė moka didesnes pensijas negu už laisvę kovojujusiems. KGB archyvus baigia užvaldyti ponais tapę draugai komunistai, kad nuslepštų savo darbelius. O buvusi komunizmo citadelė-Rusija-stalinizmo persekiotiemis savo piliečiams skriaudia pinigų ir socialinių lengvatų, negu lietuviui savo laisvę gynusiems. Be to, Lietuvoje vis dar stengiamasi falsifikuoti istoriją, sumenkinti dar gyvų liudytąjų parodymus, pasmerkti partizaninio pasipriešinimo okupantams kovas ir jų dalyvius. Tai todėl, kad valstybę vėl valdo “kaiarioji ranka”. Man rūpi ir mūsų tautos ateitis. Išjungiu televizorių ir iš jo plūsteli nuogos moterys, muštinės, žudynės, neįperka-

mų prekių reklama ir tt. Visa tai mūsų vaikus ir anūkus nuo mažens moko neapykantos, sadizmo, seksuo troškilio, cinizmo. Argi mūsų televizija nesuranda padoresnių filmų? Net mažiesiems skirtose laidose dominuoja brutalumas, jėgos galia. Ką pasėsime į vaikų širdelės, tas jose ir sudygys. O apie J.Biliūno “Kliudžiaus”, “Bri-siaus galą” ir daugelio kitų Lietuvos klasikų apskrymelių, kurie ne pagiežą, o humaniškumą, gailestį ugdo, lyg ir pamiršome. Susimąstykime, ką vaikams bruka-me? Ko iš jų tikimės ir kokia tautos ateitis? Ne jaugi vertelgū troškimas pralobti turi pasmerkti tautos ateiti? Nors nelabai sutaria turuolis su varšu, o valdžioj esantis paprastu piliečiu, bet visi esame tėvai, tėvukai, mylime savo vaikus, vaikaičius ir tik gero jiems trokštame. Bet ar to pasieksime,

jei biznis net TV diktuoja auklėjimą?

Ne taip seniai monsin. A.Svarinskas stengesi sudrausminti pornopropagandą, bet nebuvu valdžios pritarimo. O šiandien jau šlykštū ir stambiausius dienraščius išskleisti, nes juose melagingi, ne vieną apgaivę skelbimai, beveik atvirai reklamuojama prostitucija. Kaip reikia Valančiaus, Kudirkos, Basanavičiaus, kad jie pažadintų mūsų sugebėjimą ir pareigą rūpintis jaunosios kar-tos ateitimis, nes antraip laukia katastrofiška tautos degradacija.

Prašau skaitytojų prisidėti prie mano pagalbos šauksmo. Gal kas galėtų pasiūlyti, kaip turetume rūpintis jaunimu ir vaiseis.

Jeronimas ČIBIRKA
Kazlų Rūda

Trečiasis (nebe)apsnigto penktadienio vakaras

Lietuvos kultūros fondo pakvietimas skelbė, kad tokį ne-paprastų “vakarų su reta knyga” iš viso penki. Ši kartą bus nusilenkta šviesiam profesoriaus Česlovo Kudabos atminimui ir kalbama apie K.R.Nezabitauskio 1824m. pasirodžiusi elementorių “Naujas mokslas skaitymo dėl mažų vaikų”.

Ponia Aušra Navickienė rodo vienintelį Lietuvoje išlikusį elementoriaus egzempliorių. Jis gausiai iliustruotas Bikso vario raižiniais. Tai pirmoji pasaulietiško turinio knyga vaikams. Apie knygelę jei iškelta vaizdingumo principą įdomiai kalba Ingrida Korsakaitė. Vartant šią bibliografinę retenybę apima maldinga nuostaba- tais itin sunkiaisiais lietuviybei metais ji buvo džiaugsmingas stebuklas, o šiandien- tapo paminklu tam stebuklui. Negausūs vakaro dalyviai svarstė šio elementoriaus, kaip reikšmingo kultūros paminklo, išleidimo galimybes. Gražus 170-ies metų jubiliejus jau praėjo. Gal iniciatyvos, gal lėšų pristiga, tačiau dar niekas neprarasta.

Aktorė S.Nosevičiūtė pagiedojo kelias giesmes iš “Aukso altoriaus”. Ji nusiskundė, kad stilistai, valydamai kalbą nuo barbarizmų, kartais “taip išvalo, kad giesmių dvasios nebelieka”. O giedojo ji taip, kaip kadaise jos motinėlė. Atsiverčiu knygėles pratarme.

“Zynau jog ne busiu lusas nug papeykyma, yr gal ne wienas ysz Skaititoju baus mani už ka norint; bet wienkartu tegul tok's neužmyrszt ben tykra mana nora; užlaykima nug prapulties yr užmyrszyma wardu yr pawardziu tame liežuvie teyp daugiel sutwierymu atsyrandanciu ant musu prigimtos žemes! O! Jus waykialej malonus! Teykieties priimty ta mana diel jusu apiera su tokiu szyrde, su kokiui asz jum's ana atyu-duodu.

K... N... Žemaytis”

Krūtinėje pasidare šilčiau... Štai, iš kur tautos pasipriešinimo šaknys! Jos peraugą visus amžius. Tik ar gebame jas atrasti?

O už turiningą vakarą, iš tikrujų besniegi, reikia padėkoti niekada nepailstančiai doc.Irenai Kubilienei.

Paulius DEMIKIS

Dėsninės dvieju moralinių skirtumas

“Galvą man pjaukit, nesuprantu tų vagių ir plėšikų psychologijos, sažinės (o bene jie ją turi?), kurie plėšia ir apgaivinėja pusbadžiu gyvenančius bejegius senelius, invalidus. Ir širdis gali sustoti iš neapykantos ilgapirščiam, kai vagiamas našliačiamas skirtas maistas, daiktai, pinigai... Antai nesenai apiplėšė vagona, vežusi Telšių vaikų invalidų namams maistą, drabužius. Tas gėrybes negalės ištikiems vaikučiams siuntė šveicaras Jozefas Haklas... Vagys nieko nepaliko, ištempė net 13 rulonų po 500 metrų marlēs, skirtos nelaimingiemis kūdikiams, bemaž pustrečio šimto kilogramų vatos. Baldus, kurių neįstengė pagrobtii, sulaužė”- rašo “Bičiulystė” (Nr.6, 1995 02 08).

Daugelyje sovietinių konklagerių, pavyzdžiui, Vorkutos, Abezės, Žezkazgano, Magadano, pusbadžiu gyvenantys kalinių organizuodavo šalpą visiškai išsekusiems likimo broliams.

Politinių kalinių lageriuose ilgapirščis, pavogę iš kito kalnio duonos davinį (vadinamąjį “ramentą”- kostylj, rus.) būdavo žiauriai baudžiamas- surištomis rankomis numetamas nuo dviaukščio gulto. Dažniausiai kartoti nereikėdavo... Vogti vienintelį duonos kąsnelį iš vargšo- mirtiną nuodėmę.

Šiandien- apvogta visa Lietuva. Tarpsta tik nomenklatūros piramidė. Kažin ar reikia stebėtis, kad visuotinio ir nebau-džiamo grobstymo, valstybinio turto dalijimosi, valdžios reketu salygomis prisiveisė šitiek daug ilgapirščių? Tai, deja, dėsninės reiškinys. Lygiai taip pat dėsninės skirtumas tarp moralės tautos dalies, kentusios lagerių ir tremties vargus, ir moralės vakarykštės nomenklatūros, kolaboravusios su okupantu, bei jos nūdienos išperę.

Theodoras ČIAPAS

1995m. Kovis

TREMENYS

Nr. 9 (150)

5

Prie kelio Šeduva- Pakruojis, ties Amalijos kaimu, susitinka keliai Radviliškis- Rozalimas. Toji kryžkelė- tai krauju aplaistytas žemės plotas.

Pirmosios aukos karo metais buvo Justinas Vozbinas ir jo ginaminaitis Bokas iš Radvilonių. Jie, vengdami tarnybos okupacinių armijoje, slapstėsi. Buvo 1945m. gegužės mėnuo, dienos neatsimenu. Vyrai visą laiką slėpėsi namuose. Kartą jieems pranešė, kad visus kaimo namus tikrins pasieniečiai ir jei ką ras, sušaudys. Ankstų rytą vyrai išėjo iš namų. Prie Radviliškio- Rozalimo kryžkelės, netoli ažuolyno, juos pakarto kulką. Jų kūnus išniekino Rozalime, palai- kai nesurasti.

1945m. rugpjūčio mėnesį Radvilonių pieninės meistras Jonas Požela ir Šilaikonių kaimo ūkininkas Jonas Dočka ankstyvą rytmetį į Panevėžį vežė svestą. Prie Amalijos kryžkelės jieems pastojo kelią Rozalimo stribai ir įgulos kareiviai. Šaukdami: "Nebandykit išvežti svesto banditams", metė į vežimą granatas, nušovė arklius. Jonas Dočka buvo nukautas vežime, Jonas Požela dar bandė bėgti, bet jis pavijo ir sušaudė. Labai gaila- vienintelis įvykio liudytojas Leonas Kalvaitis jau miręs. Jis eidamas išgirdo šūvius ir, pamatęs, kas vyksta, krito į griovį. Enkavedistai jo nepastebėjo. Kalvaitis gulėjo, kol išaušojo kareivai pasitraukė nuo savo aukų. Po to buvo paskelbta, kad žmones nužudė banditai.

1945 metais netoli kryžkelės, Birutės vienkiemyje, Navagruck u sodybos daržinėje, buvo

įrengta didelė slėptuvė. Joje buvo radijo imtuvas, rašomoji mašinėlė. Dažnai ten būdavo "Žalgirio" rinktinės vadas Izidorius Pucevičius- Radvila, Juozas Gėrulis- Stuobrys. Vyriausias Navagruck u sūnus Juozas spausdindavo atsišaukimus, leido laikraštį.

Pikta akis, matyt, pastebėjo svetimus vyru sodyboje. Pradėjo tardyti Elzė Puodžiūnienę (kurios vyras Jonas Puodžiūnas ir broliai Alfonsas bei Vladas ko-

kauskas- Strausas, Alfonsas Puodžiūnas- Kiaunė, Pranas Ruzgaitis- Saulėka ir Petras Paliukas- Žukas. Rūpestinga šeimininkė ruošė pusryčius, paaugliai sūnūs išėjo šerti gyvulių. Ne pasitikėdamas jaunaisiais sargybiniais, išėjo apsižvalgyti ir pats Paluckas. Pasirodo, juos atsekkė Rozalimo stribai. Vyrai norėjo nepastebimai pasišalinti, kad nenukentėtų šeimininkas, ir šoko pro langą į sodą. Paluckui ir Ruzgaičiui pavyko pabėgti. O

teisti: Juozas gavo 10 metų lajero, Vladas penkerius.

Bet tai dar nepaskutinė kryžkelės auka. 1948m. vasario mėnesį Kerpės būrio partizanai Petras Mečionis- Lapas, Jonas Bulzgis- Klevas, Stasys Banilis- Smidras, Jonas Skačauskas- Jaunutis, Ignas Kurlianskas- Mėnulis, Stepas Vaišvila- Uodas, Vincas Jonaitis- Dobilas, Bronius Kižauskas- Kotas važiavo atlikti užduoties. Vyrus sekė neatskiamas palydovas vilkinis šuo

miausio- Petro Kalno- vienkiemio. Šeimininkas buvo tik grįžęs iš malūno. Vyrai išmetė maišus iš vežimo, ir P.Mečionis- Lapas nuvežė sužeistą į saugią vietą. Kiti partizanai, perseki-jami kareiviu, pasitraukė į Radvilonių mišką. Vyrai perėjo miškelį, pasiėmė iš Žybartų ūkininko Juliaus Škiko arklių ir nuvažiavo į Margius. Ten perrišo ir paslėpė I.Kurlianską- Mėnulį.

Pastebėjė, nuo Vismantų miško supant, pėsti pasitraukė Dervelių kaimo link. Ten pasiekė rasti greitą arklių ir pasislepė dideliamė Draumėnų miške.

Jonas Skačauskas, pasirodo, irgi buvo gyvas, tik sunkiai sužeistas į vidurius. Nuvežę į Šeduva, stribai parnetė į kieme. Daugiau kaip parą niekas nesuteikė jokios medicininės pagalbos. Kada, atgavę sąmonę, partizanas paprašė kunigo, jam atsiuntė tardytoją. Su tardytoju Jaunutis nekalbėjo. Stribai, eidami pro šalį, paspirdavo koja, patikrindami, ar dar gyvas. Apie jo mirtį sužinojusi sesuo Aleksandra buvo nuėjusi pažiūrėti. Brolis buvo toks baisus, kad niekaip negalėjo atpažinti.

Žuvo tada ir stribų bei kareivų, bet skaičiaus neprisimenu.

Jeigu aš kur nors suklydau ir yra žinančių geriau, tegul ketvirtadienį užsuka į Radviliškio LPKT sąjungos būstine (Kestutio g.9). Mums labai svarbu žinoti tiesą.

Kazimiera LAUCIŪTĖ-BUTKUVIENĖ

Perspausdinta iš Radviliškio raj. laikraščio "Mūsų kraštas" (1995 02 16, Nr.19)

Mirtis kryžkelėje

vojo partizanų gretose). Rugsėjo 14d. rytą slėptuvėje buvo likę tik broliai Jonas ir Vladas, kiti buvo išvykę. Juozas Navagruckas, nuėjė į daržinę, kur buvo slėptuvė, pamatė rusų kareivius. Pranešti partizanams negalėjo- nebuvo sutarto ženklo. Apie 11 val. atvažiavo dar dvi mašinos kareiviu. Jie padegė daržinę. Broliai bandė pabėgti, bėgdami atsišaudė ir nukovė keturis kareivius, bet ir patys žuvė. Sodybą sudegino. Juozas Navagruckas, susišaudyme sužeistas, išgulėjo netoli degančių namų bulvienojuose- taip jis išvenė aresto. Nušautus vyru kareivai, nuvežę į Šeduva, pamete aikštėje.

Kova nesibaigė. Birutės vienkiemyje dažnai lankėsi partizanai. Juos sekė KGB ir kareiviai, 1947m. spalio 29d. ankstų ryta pas Birutės kaimo gyventoją Petrą Plungę užėjo "Žaliosios" rinktinės vadas Juozas Skač-

Skačauskas, šokdamas pro langą, susilaužė koją ir nusišovė. Netoli ese buvę Puodžiūnas dar norėjo jam padeti, bet pats buvo nušautas.

Taip "Žalioji" rinktinė neteko dviejų narsių partizanų.

Jaunieji Navagruckai savo sodybą po truputį atstatinėjo: suremontavo molinį tvartą, prie tvarto prisistatė daržinę ir jos kampe išrengė gyvenamajį būstą. Įrengtoje slėptuvėje vėl rinkdavosi partizanai. Šnipai irgi nesnaudė. Juozas Uogintas slėptuvę išdavė. 1948m. sausio 30 rytą čia buvo tik Aleksas Verblujevičius- Žilvitis. Slėptuvėje rastas radijo imtuvas ir rašomoji mašinėlė. Stribai reikalavo pasiduoti. A.Verblujevičius sudegino slėptuvėje esančius dokumentus, ir, lipdamas iš slėptuvės, metė granatą į priesus ir pats susisprogdino. Juozas ir nepilnametis Vladas Navagruckai buvo areštuoti ir nu-

Brisius. Gavę iš ūkininko arklių, vyrai išvažiavo. Labai trumpam apie 10 val. vakaro užsuko į mūsų tėviškę, Žybartų kaimą. Pa-važiavę iki Kaupiškio miško, pastebėjo raketas- pasala. Partizanai pasuko atgal, bet ne tuo pačiu keliu, o Amalijos kaimo kryptimi. Prie Amalijos sustabė sargybiniai, bet P.Mečionis šaltakraujiškai pasakė: "Svoji". Vyrus išgelbėjo Brisius. Sargyba nepagalvojo, kad partizanus gali sekti šuo. Pavažiavus dar porą šimtų metų ir prisiartinus arčiau miško, prie kryžkelės vėl stabdė posto sargai. Dabar vyrai vietoj atsakymo paleido seriją iš automato. Visi šoko iš rogių. Tuo jau nutilo J.Skačausko- Jaunučio kulkosvaidis. Partizanai gelbėjos kaip sugebėjo. Apie 50m nuo kryžkelės buvo pašautas į koją ir antrasis kulkosvaidininkas- Mėnulis. Ignas Kurlianską sužeidė į koją. Draugas jo nepaliko- nešė iki arti-

Kryžiaus ženklas eglės kame

Vienas šėtoniškų metodų, pats klastingiausias, palikęs tragiškiausius pėdsakus Lietuvos partizaniniame judėjime, buvo MVD spec. grupių veikla. Šis metodas įtvirtinant socializmą jau buvo išbandytas Vidurinėje Azijoje. Čekistų grupių, vykdančių nežabotą terorą, partitinis po karo buvo pritaikyta naujai okupuotuose kraštose- Vakarų Ukrainoje ir Baltijos šalyse. Spec. grupės veikla buvo itin slapsa.

Agentai smogikai žudė visus savo veiklos liudytojus. Dažniausiai tai buvo sodybų, kuriose įvykdavo susitikimai su partizanais, šeimininkai. Po spec. grupės operacijos netoli ese dislokuotas kariuomenės dalinys inscenizuodavo kautynes, tokiu būdu užmaskuodamas smogikų pėdsakus.

Dažniausiai smogikai išžudydavo atskiras partizanų grupeles ir tardydavo palaičiantių ryši su partizanais asmenis. Apsimetė iš toliau atklydusiai partizanais, agentai smogikai vaikščiodavo po kaimus, bandydami užmegztis ryši su vie-

tiniaišas partizanais.

Pavykus, partizanai iškviesdavo į susitikimą, ir tada nutikę patogų momentą, juos sušaudydavo.

Apie vieną tokią "operaciją", įvykdytą mūsų rajone, noriu papasakoti.

1949m. balandžio mėnesį į Žybartų kaimo Laucių sodybą, kurioje lankydavosi partizanai, užėjo keturi žmonės. Jie pasisakė esą Suvalkijos partizanai. Ateivai kalbėjo suvalkietiškai. Jie buvo pasivadinę Kelmu, Klevu ir Aru. Ketvirtąjį partizaną Juozą Radžiūną (Čemberleną) šeimininkų duktę Kazimierą Laučiūtę pažinojo. Jis buvo lankėsis jų sodyboje kartu su partizanais Vaišvila, Nemuneliu, Monika Mingėlaitė. Ateivai ieškojo ryšio su apylinkėse veikusiais partizanais. Čemberlenas paraše rašteli, kurį šeimininkų duktę Kazimierą nunešė į Litkūnų kaimą ir perdarė Strazdo grupės partizanams. Kitą vakarą į Laucių sodybą atėjo Apolonija Gvaldaitė, Alfonsas Mikšys, Stepas Rimaitis- St-

razdas. Susitiko partizanai labai draugiškai. Paminėjo nesenai žuvusią partizanę Moniką Mingėlaitę. Po to Čemberlenas paaiškino partizanams, kad miške turi išrengė stovyklą, į kurią visus pakvietė. Partizanai išėjo į stovyklą ir daugiau nebegržo. Po kurio laiko atėjo Klevas ir paprašė surasti ir iškvesti į stovyklą Algį Valį, gyvenusį be dokumentų pas tetą Elzbietą Daukšienę Žardelių kaimė. K.Lauciūtė iškvietė A.Valį, ir abu nuėjo į Radvilonių miško. Toliau A.Valis éjo vienas, nes žinojo stovyklos vietą, ir nebegržo.

Tokių būdu Čemberleno grupė iškvieta į stovyklą miške Zenoną Jakavicių- Putiną. Jakavicius iš miško nebegržo. Nuo Čemberleno rankos vėliau žuvo Adolis Žvigaitis iš Raubų kaimo. Tuo metu apylinkėse veikusi partizano Klevo grupė su Čemberlenu susitiki nepanoro ir išliko nesunaikinta.

Piktadarystės išaiškėjo atsitiktinai. 1949m. vienas paskutinių "Žaliosios"

rinktinės partizanų Leonas Čelutka- Nemunėlis rado Radvilonių miške partizanų nužudymo vietą ir ją pažymėjo, išpjovės ant greta augusios eglės kryželį.

1990m. rugpjūčio mėnesį šioje vietoje ieškant partizanų palaikų, buvo rasti vyriškio griaūčiai. Kaulai buvo smarkiai apipuvę, todėl nustatyti lavono amžių bei atlikti asmens identifikaciją nepavyko. Daugiau griaūčių nerasta. Juos galėjo iškasti ir išstampyt į mišką žvėry, nes daugelis kaulų įvykio vietoje buvo rasti jau paviršiuje.

Šis nužudymo faktas užfiksotas ir tuometiniame LSSR Valstybės saugumo komiteto archyve. Jame saugomas Radviliškio apskrities skyriaus viršininko 1949m. gegužės 4d. pasirašytas pranešimas, kuriame nurodyta, kad piliečiai Steponas Rimaitis, Apolonija Gvaldaitė- Vaičiulienė, Petras Mikšys, Jenas Jakavicius- Norkus, Vladas Valys- 1949m. balandžio mėnesį kovinės operacijos metu buvo nušauti.

Vytautas BUTVILAS-GIRINIS

Perspausdinta iš Radviliškio raj. laikraščio "Mūsų kraštas" (1995 02 16, Nr.19)

1995m. kovas

TREMINTINYS

Nr. 9 (150)

6

(Tėsinys. Pradžia Nr. 5)

Vladas Palaima

Gyveno Vanagiškiuose. Kaip ir dauguma vyru, nepaklusno okupaciniams reikalavimams- išstojo į partizanų būri. Iš

Viktoras Kasmočius-Kirvis

pradžių kovojo Papūgos būryje, vėliau perėjo į Slyvos. Suimtas 1950m., nuteistas 10 metų lagerio. 1953m. buvo išduotas, parvežtas iš lagerio į Lietuvą ir nuteistas 25 metams. Kartu nuteisė ir Antaną Vareikį. Po Stalino mirties buvo

perteistas, bausmė sumažinta. 15 metų kentės Intos lagerių pragarus, sugrižo į Lietuvą, tačiau čia apsigyventi neleido. Per 24 valandas turėjo palikti Tėvynę. Išvažiavo į Intą ir ten dirbo, kol gavo pasą. 1971m. vėl sugrižo į namus, tačiau

išėjo pas miško brolius, išstojo į Genio būrį. Vėliau iš Genio būrio susiformavo keli būriai. V.Kasmočius perėjo į Slyvos būrį. Ne kartą dalyvavo ginkluotuose susirėminiuose, ginant gyventojus nuo stribų, ketinančių išvežti žmonių turtą ar

Viktorą Kasmočių, kad buvo pas jį.

1950m. vasarą Viktorą Kasmočių Kirvi suėmė. Nors jis neigė liudytojų parodymus, tačiau, išlaikę parą Ukmengėje, išvežė į Vilniaus saugumą, vėliau į Lukiskių kalėjimą. Tuo metu buvo suimti partizanai Dobilas, Žirgelis, Medžiotojas ir Aitvaras. Kirviui ne kartą akistatoje teko susitikti su Dobiliu, Medžiotiju ir kitais, apkaltintais tame teismo procese.

Kartą į tardytojo kabinetą įėjo Pakalniškiuose sutiktas saugumietis. Palaukęs, kol tardytojas trumpam išėjo, liepė viskā neigtį ir neprisiminti, kas buvo. Jis taip ir darė, bet vis tiek tardė iki 1951m. rugpjūčio pabaigos. Vėliau pranešė, kad Viktoras Kasmočius- Kirvis Ypatingo patitarimo nuteistas 15 metų lagerio. Iš Vilniaus į Kemerovo Meždurečios lagerį vežė etapais per Riazanę, Kirovą, Kazanę, Sverdlovską. Lageryje dirbo statybose. Stalinui mirus, pervežė į Omsko lagerį. Omske perteistas, bausmė sumažinta iki 8 metų. Lagerių pragare išbuvo 6 metus ir 2 mėnesius- likę laikas buvo išskaitytas už normų viršijimą. Lageryje sutiko Juozą Medvedevą iš Jonavos ir Broniu Krilavičių. Liepė iš Dobilo būrio.

1957m. iš lagerio buvo išleistas ir sugrižo į Medinų k. Gavo pasą ir karinį bilietą, tačiau iki 1961m. saugumas nepaliuko ramybėje. Dirbo miškų ūkyje ir Upninkų tarybiname ūkyje. Užaugino du sūnus ir dukra, sulaukę anūkų. Gyvena Upninkuose ir džiaugiasi sulaukęs taip sunkiai iškovotos Lietuvos nepriklausomybės.

(B.d.)

Veronika GABUŽIENĖ Ką mena Upninkų apylinkės miškai

vėl per 24 valandas turėjo išvykti iš Lietuvos. Jis atsisakė vykdyti šį nurodymą. Jonavos vykdomasis komitetas siuntė išpėjimus, kvietė atvykti ir vis grasino. V.Palaima kantriai mokėjo baudas, kol trūko kantrybė. Nuvažiavo į Maskvą, kur komisija, peržiūrėjusi visus jo dokumentus, leido apsigyventi Lietuvoje. Grįžęs į Jonavą, gavo pasą, buvo priegistruotas. Gyveno Vanagiškiuose, Upninkų apylinkėje savo sodyboje.

Vladas Palaima, dar spėjės sulaukti Lietuvos nepriklausomybės, atgulė amžinam poilsiu.

Viktoras Kasmočius- Kirvis

Gimė 1918m. Medinų k., Veprių valsč. Baigė Gelvonų progimnaziją, dirbo tėvu ūkyje, sukūrė šeimą, augino du vaikus. Praslinkus frontui, buvo suimtas ir tardomas, 1944m. rugpjūtį paleistas

šiaip pasityčioti iš jų.

Kartą į Pakalniškių k. pas tėvus atvažiavo Didžiolytė su savo draugu saugumiečiu. Partizanai buvo atėmę iš jo pistoletą, tačiau pasitarę grąžino ir jo nelietė. Saugumietis prašė apie tai niekam nesakyti, nes jis gali nuteisti. Po kautynių, vykusių Karolio Stepono sodyboje, su keliais jaunais partizanais Viktoras užsiregistravo. Jonavos saugumas jis tardė, o paskui užverbavo. Jam sutikus bendradarbiauti, V.Kasmočius įdarbino miškininku su sąlyga, kad jis perdavinės žinias apie partizanų buvimo vietas ir planus. Jam reikėjo kas antrą dieną eiti į saugumą. Nesulaukę jokių vertingų žinių, saugumiečiai pradėjo jį įtarinėti. Jis aiškinosi, kad partizanai jo vengia ir jam nesiseka aptiki jų pėdsakų. O pats tuo metu palaikė ryšius su Slyvos ir Dobilo būrių partizanais, pristatinėjo jiems maistą ir teikė informaciją. Suiinti partizanai ir ryšininkai per tardymus prisipažino, kad žino

1945-ųjų sausio 17-oji (Kruvinoji) diena kaime

Prieš 50 metų stribai nušovė Tirkšlionių kaimo ūkininką Antaną Urlakį, darbštų, sumanų, visų gerbiamą žmogų.

A.Urlakis mokėjo ir padainuoti pobūviuose, o priekius ir pagiedoti, lydint mirusį kaimyną ar giminę.

Šeimoje augo trys sūnūs ir penkios dukros, jauniausioji Verutė buvo jau moksleivė. Visai šeimynai darbo užteko 45 ha ūkyje. Atrodo, gyvenk, darbuokis, džiaukis gyvenimu, bet...

Štai ką pasakoja buvęs tremtinys, A.Urlakio kaimynas Jonas Liutkevičius.

"A.Urlakis su sūnumis Vladu (tuo metu Vladas jau buvo partizanas) ir Vaclovu užlipę ant tvarto stogo bandė pasuktį vėjo malūną. O nuo miško pusės ateina du stribai su šautuvais. I mūsų sodybėlę jie neužsuko. Aš išsitaisiau klėtelėje ir pro plyši stebėjau Urlakų sodybą. Urlakiai jau pamatė ateinančius "svečius" ir visi trys nusliuogė nuo stogo. Vladas, matyt, pasislėpė tvarėje buvusiame bunkeryje. Kieme stribus sutiko tėvas su Vaclovu. O stribai jau buvo matę juos visus tris ant stogo ir reikalavo pasakyti, kas buvo tas trečiasis ir kur dabar jis yra. Tie nieko nepasakė. Stribai abu išsivarė miško link. Netoli nuo sodybos tenuisivarė Urlakius. Staiga išgirdau šuvių tėvas susvyravęs sunkiubo. Vaclovą stribai nusivarė tollyn, pas savuosius, iš ten išvežė į Smilgius, o vakare paleido, sakydamas: "Eik laidoti tėvo".

Sūnus Vladas, dukros ir žmona parsigabeno sunkiai sužestą tėveli į namus, bet po poros valandų jo gyvybė užgeso amžiams.

Šią "operaciją" įvykdė Smilgų stribai.

Vytautas MOSTEIKAS

Tragiška lematis

Jodžiūnų kaimo partizanų brolių Alfonso, Karolio ir Stasio Morkūnų sodyba kurį laiką buvo tuščia. Motina išėjusi iš namų slapstėsi. Kaimynai neturėjo ramybės, nes skrebai ir kareivai taip ir zujo po kaimą, tikėdamiesi juos užklupti.

1948m. vasario 16d. apie 11val. būrys rusų kareivų atvažiavo į kaimą nugriauti Morkūnų namų. Jie šmininėjo po kaimą, ieškodami pastočių. Netrukus kaimo žmonės pastebėjo, kad keletas rusų kareivų prisiartino prie A. Kapočiaus namų. Lyg ir buvo bepraeina, bet apsigalvoję grįžo, sulindo į vidų ir tuo pat galvotrukčiais išlėkė ir, sugulę už tvarto, ėmė šaudyti. Stogas, čerpėmis dengtas, taip ir sproginėjo nuo šūvių. Mat kambaryje ant stačio jie pastebėjo kepurę su žvaigžde ir suprato, kieno ji. Kambaryje tasyk miegojo Karolis Morkūnas- Klevas ir Juozas Šmočikas- Čerka. Kariaviams šaudant, atsivėrė durys ir namiškiai išlėkė iš namų. Kai viskas nurimo, savininkui liepė jeiti į vidų ir atnešti ginklus. (K.Morkūnas turėjo kulkosvaidį, tačiau šis iškištis pro langą užsikirto.) A.Kapočius paėmė ginklus ir atidavė rusams. Tada kareivai įėjo ir už skverno ištempė nusišovusį K.Morkūną. J.Šmočikas dar bandė bėgti, bet ir jis pavijo kulką. Suradus pastotę, abu vežė per kaimą. Prie Černiauskų trobos, kur slėpėsi Morkūnų motina, sustojo ir jos paprašė: "Močiute, išeik- gal atpažinsi. Vežam banditą nušovę". Ji pasakė, kad jo nepažsta. Išvažiavus pastotei, kieme liko kraujoj klanas. Suklupusi motina ji verkdama bučavo. Kaip tada neplyšo motinos širdis?

Nuvežė juos abu į Siesarties mišką, netoli Vidiškių miestelio, ir užkasė. Kadangi K.Morkūnas buvo aukštasis ir netilpo į iškastą duobę, tai kastuvu nukirto kojas, ir viskā sunetė. Tokia tragiską narsių Lietuvos vyru lematis.

Albina NA VICKIENĖ

"Išmainė" šautuvą į batus...

Gyvenome Panevėžio apskr. Pakalniškių k. netoli Naujamiesčio.

1947m. rudens popietę išėjau į tvartą pašerti gyvulių. Troboje nieko nebuvvo. Griždama iš tvarto, matau- iš mūsų gryčios šlitiniuodamas išeina stribas, po pažastimi pasikišes mano naujutėlaičius batus. Gaila batų- bijau stribą.

Ibėgu į trobą- prie krosnies stovi šautuvas. Pavogė batus, o užmiršo šautuvą! Bijau jį paimti, kad neiššautų. Nugalėjusi baimę, einu į Naujamiesčio pranešti apie šautuvą ir pavogtus batus. Stribynėje viskā papasakoju, ir prašau grąžinti batus ir paimti šautuvą. Matyt, jiems buvo nesmagu, nes sujudo ieškoti žemo stribą. Radu. Grąžino batus, davė palydovą, kuris išsinešė tą nelemtą šautuvą.

Tokie buvo stribai: prieš ūžiškojo skryniose, spintose, ant aukšto.

Dabar jie mandresni: turi gerus ginklus, nešiojamus telefonus, kaukes ir užsienietiškas mašinas. Tik jau vadinami banditais.

Bronės GOKAITĖS pasakojimą užrašė Aldona ŽUKAUSKIENĖ

Panevėžys

1995m. kovas

TREMINTINYS

Nr. 9 (150)

7

Šūviai nakti

Juozas Juškevičius gimė 1913 m., Pyplių kaime, didelėje ūkininko šeimoje. Žemės turėjome 11 ha. Tėvui mirus, mama viena augino mus ir rūpinosi ukiu.

Juozas Juškevičius

Juozas baigė Pyplių pradinę mokyklą. Dvejus metus tarnavo Lietuvos kariuomenėje Panemunėje ir Seredžiuje, pri-

lausė šaulių organizacijai. 1938m. susituokė su Viktorija Zigmantavičiute.

1941m. birželio 22d. Kačerginėje partizanai sukilėliai iškėlė Lietuvos trispalvę vėliavą.

Susirinkę šauliai ir aplinkiniai žmonės giedojos himnā, džiaugėsi, kad okupantai bėga iš Lietuvos. Juozas irgi ten dalyavo.

1944m. Juozo žmona Viktorija pasitraukė į Vakarus. Juozas liko Lietuvoje. 1944m. vasarą sovietiniai okupantai gaudė virus į kariuomenę. Mes su Juozu, kaip ir daugeliis vyru, slapstėmės.

Gruodžio 8d. Juozą namuose suėmė, uždarė Kačerginėje rūsyje. Iš ten pasisekė pabėgti.

1945m. lapkričio pradžioje su Juozu nuėjome į Tabariškių bažnyčią. Prie bažnyčios vartų stovėjo dvi šnipės. Supratau, kad esame sekami. Po pa-

maldų Juozas turėjo susitikti su partizanais pas ūkininką Ringuadu kaime. Nuėjės į sodybą partizanų nerado ir išėjo namo. Beiniant į Juozą kažkas šovė, šūvius girdėjau ir aš, būdamas namuose. Juozą nunešė pas Kazimierą Jonaitį. Visą naktį jis išgulėjo- niekas taip ir nesuteikė pagalbos, o stribai neleido pranešti namiškiams. Tik kitą rytą apie 11 val. atbėgės berniukas mums pasakė, kas atsitiko. Nuvažiavau su vežimu. Juozas dar gyvas gulėjo kambario viduryje, peršautą krūtinę prisidengės nosine. Praše niekur nevežti, nes neišgyvensių. Iškvietėme greitą, bet ši ilgai neatvažiavo.

Kai paklausiau, kas šovė, sakė pasakys, kai išgis. Deja, nepasakė- ligoninėje Juozas mirė ant operacinės stalo. Kulka buvo įstrigusi viduriuose. Laidojome Zapyškio kapinėse.

*Kazimiero JUŠKEVIČIAUS
pasakojujų užrašė
Leokadija PAŠKŪNIENĖ*

Gerb. redakcija,

"Tremtinio" Nr.4 perskaiciau keletą minčių apie tremties tematikos knygas. Ne tik man, bet ir daugeliui skaitytojų nepavyko nusipirkti A.Garmutės knygą, turbūt jos buvo išleistos per mažais tiražais. Niekur knygynuose nerandu ir B.Pečiokaitės-Adomienės "Penktas-nežudyk". Kodėl LPKTS išleidžiamą knygą nėra knygynuose?

A.LAVINSKAS

Redakcijos prieras. A.Garmutė knygas leido ir jaš platino savarankiškai. Ir šios autorės knygą, B.Pečiokaitės-Adomienės "Penktas-nežudyk" buvo galima įsigyti visuose LPKTS skyriuose. Pastarosios dar yra Kauno skyriuje. Miestų ir rajonų knygynuose yra tiek grozinės literatūros, kad vargu ar pirkėjas pastebėtų kukliai mūsų vieną kitą knygelę. Tad parankiai jų ieškoti LPKTS rajonų ir miestų skyriuose.

Kaunas

1952m. vasario 8d. visą ešeloną Lietuvos tremtinių atvežė į Revučių stotį (Krasnojarsko kr. Nižnij Íngašo raj.). Rešiotų lagerių salynas vadinosi Kraslagu. Nuo Rešiotų beveik iki Biriusos upės buvo nutiestas geležinkelis (apie 100 km), palei kurį kaskeli kilometrai išsirikiai į lageriai. Geležinkelis ir lageriai priklausė pašto dėžutei Nr.235. Geležinkelio išveždavo miško medžiagas, kurias miškuose ruošė ir lentpjūvėse apdirbo kaliniai. Geležinkelis buvo nutiestas laikinai- ant smėlio, kai kur ējo ir per pelkes.

Mūsų ešeloną apgyvendino Revučiuose (taip lietuviškai vadinoje gyvenvietę), tuščiame lageryje. Mes turėjome aptarnauti geležinkelį: vyrams teko krauti į garvežius malkas, juos kūrenti, sukabinėti traukinį sąstatus, o moterys, seneliai ir paaugliai (nuo 13-os metų) dirbo geležinkelio remontininkais. Visus išskirstė į brigadas Revučiuose, Lebežje, 34-ame, 36-ame kilometre, Sosnovkoje, 9-ame OLP-e, Pokonajevkoje, dar Kaliučyje (paskutinės stotys- Tiličetas ir Šubna) ja tada buvo statomas). Į darbą ryte veždavo keleivinės traukinys "trudovoj",

sudarytas iš nurašytų keleiviinių vagonų, o iš darbo parveždavo 105 vagonas, gyvulinis-viduryje "buržujka", iš galų gultai. O varge! Tas 105 vagonas beveik niekada laiku neatvažiuodavo: tai jų užmiršo prikabinti prie rastų sastato, tai jis kur nors galinėse stotyse, o sastatas eina iš arčiau, tai sastato nesudaro... Kartais nesulaukę eidavome pėsti po 12-18km, kitasyk užsi-

joje- vienas kambarėlis, vidury "buržujka", iš šonų gultai, palubėje pora mažyčių langiukų, sienos supuvusių lenitu, byra žemės. Vėliau gal 7 šeimai apgyvendino buvusiose kareivinėse- mūsų šeima gavo kambariuką ir virtuvę. Čia gyvenant nebereikėjo važinėti į darbą, bet gyvenimo sąlygos buvo labai blogos: kambariai šalti, virykla rūko, vanduo labai toli. Mažai bu-

Atėjės brigadininkas Litvinenko labai nusiminės pasakė, kad mirė mūsų brangus vadas draugas Stalinas ir kad mes atleidžiami nuo darbogedulias. Jei jis būtų atėjės anksčiau, gal būtume ir apsidžiaugę, o dabar vis tiek buvo darbo dienos pabaiga. Mes, lietuviai, nei džiaugėmės, nei verkėme kaip rusai. Nesidžiaugėme, nes netikėjome,

Jai vadovavo specialistai gal iš Leningrando.

Gyvenant taigoje palapinėse užėjo kalba apie Stalino mirštį. Viena rusė pradėjo verkti, kad jai labai gaila vado ir mokytojo draugo Stalino, o lietuvių sako: "Nu i chorōšo čto Stalini podoch" (ir gerai, kad Stalinas nudvės). Jos žodžius išgirdo vienas ekspedicijos vadovas ir kad pradės rekti, kad tokias liaudies priešas reikia kalėjime supūdyti. Grasino parašyti reportą tremtinių komendantui. Išsigando lietuvių, jaudinosi, verkė, kad taip neapdairiai pasiegė. Naktį kita rusė ją pamokė, kaip iš bėdos išsigelbėti. Liepė ryte papasakoti sapną, kad jos mama "padochla". Lietuvė atskelės bloga rusų kalba verkdama pradėjo pasakoti, kad suspanavo sapną, kad jos mama "podochla". Rusikė viršininkui ir sako: "Matote, jis blogai kalba rusiškai- ir ant savo motinos sako "podochla". Viršininkas siek tiek atsileido, neberaše raporto, bet dar gerai apkeikė tremtinę lietuvių.

Zita GALDIKAITĖ-
MURAUSKIENĖ
Šilutės raj.

Stalino mirties

dieną

lipdavome ant vežamų rastų ir netoli Revučių prie Poimos upės šokdavome iš einančio traukinio. O kartais miegodavome ant purvinų grindų stotelės laukiamajame, iki ryto laukdami to 105-o vagono. Taip vargome kiekis keturis mėnesius kol mus, apie 10 šeimų, išvežė į 36 km (o Revučiuose jau buvome kibirą bulvių pasisodinę). 36 kilometrą nuo Rešiotų rusai vadino Kapaj-Gorod, nes lageris buvo iš žeminių. Pasakojo, kad kaliniams įdavė kastuvus į rankas ir liepė kasti žemines, sakydami: "Kapajte, budet vaš gorod". Mūsų 5 asmenų šeima gavo žemini-

vo lietuvių, mažai jaunimo. Tai buvo pati baisiausia Sibiro žiema. 1953m. pabėgome gyventi į Sosnovką.

1953m. Stalino mirties dieną dirbome netoli Sosnovkos- kašėme sniegą nuo geležinkelio. Prie geležinkelio žiemą labai daug pripustydavo, o pavasarį, atšilus orams, kad polaidis nepaplautų geležinkelio, sniegą reikėdavo nukasti porą metrų iki griovio. Sniegą tekdamo mes iaukštai- porą ir daugiau metrų į viršų, todėl labai pavargavavome.

Buvo bjauri apsiniaukusi diena, buvome jau pavargę.

kad mirus Stalini sustos Sovietų Sajungos blogio mašina. Ji ir nesustojo, tik šiek tiek sušlubavo. Mūsų šeimai tik praėjus 5-eriems metams po Stalino mirties neberekėjo eiti į komendantūrą kas pusė mėnesio registruotis. Bet į Lietuvą važiuoti vis tiek neleido. Kur surasi tokios pigios darbo jėgos Sibiro platybėse?

Jau po Stalino mirties buvo toks atsitikimas. Pavasarėjant į ekspediciją tarp Biriusos ir Čiūnos upių pagalbiniais darbininkais buvo paimiti lietuvių tremtiniai. Ekspedicija ruošė trasą tolesniams geležinkelio tiesimui.

1995m. kovas

TREMINTINYS

Nr. 9 (150)

8

ILSEKITES RAMYBEJE

Leonas Pališkis
1929-1995

Velionis gimė ir augo Vilkaviškyje. Dar mokydamasis Vilkaviškio gimnazijoje, Leonas Pališkis įkūrė jaunųjų partizanų būri "Sakalai". L.Pališkis - Piligrimas suimtas 1946m. pabaigoje. Kalėjo Kazachstano Džezdi ir Džezkazgano Rudniko lageriuose, dirbo vario rūdos kasyklose.

Išėjęs iš lagerio, kurį laiką gyveno Džezkazgano Rudniko. Ten sukūrė šeimą. Grįžę į Lietuvą, apsigyveno Birštone. Buvo aktyvus LPKS tarybos narys, bendravo su šauliais. Paraše atsiminimus apie lageryje pasirtus vargus ir kančias.

L.Pališkį i paskutinę kelione - Kudirkos Naumiesčio kapines - palydėjo buvę politkaliniai, šauliai, giminės ir artimieji.

Nuoširdžiai užjauciamame žmoną Liudą ir artimuosius.

Lietuvos politinių kalinių sąjungos vardu A.ŠVENČIONIS

Bronius Stelmokas
1920-1995

Vasario mén. 26d. Kaišiadorių politiniai kaliniai ir tremtiniai palydėjo amžinybėn iškeliausij likimo broli Bronių Stelmoką.

Velionis gimė birželio 29d. Rečionių kaime, Žaslių parapijoje. Dar jaunystėje įsitraukė į kovą už lietuviybę sulenkėjusioje Žaslių parapijoje, aktyviai bendradarbiavo su šauliais, pavasariniuose. Vokiečių okupacijos metais už antivokišką veiklą buvo kalinamas Vilniuje, o šalį okupavus bolševikams, Stelmokas atsisakė tarnauti sovietų armijoje - pradžioje slapstėsi, vėliau įstojo į "Didžiosios kovos" apygardos partizanų gretas. 1945m. gegužės 12d. sužeistas pateko į enkavedistų rankas, nuteistas 15 metų katorgos. Kalėjo Vorkutos lageriuose. 1956m. rudenį grįžo į Gimtajų kraštą. Čia sukūrė šeimą, užaugino keturis vaikus, dirbo žemės ūkio darbus, buvo LPKT sąjungos narys.

Tegul būna jam lengva savosios žemės smiltis.

Nuoširdžiai užjauciamame velionio žmoną, vaikus ir artimuosius.

LPKTS Kaišiadorių skyrius

Ona Mingilevičiūtė-Pakutinskienė
1918 - 1995

Po sunkios ligos sausio 30d. mirė Ona Mingilevičiūtė-Pakutinskienė.

Velionė gimė Mažuolių k., Kėdainių apskr. 1945m. su 5-erių metų dukrele Irena, tévais ir seseria Teodora ištrenta į Trojcką-Pečiorską (Komija).

trys broliai - Juozas, Aleksandras, Laurynas - ir sesuo Monika žuvo 1948-1953m.

Vasario 1d. O.Pakutinskienę palydėjome į Panevėžio kapines, kur jos palaikai atgulė amžinam poilsui greta motinos ir tévo, 1991m. parvežtų iš Komijos.

Ilsėkis Viešpatyje, miela Onute. Prisiminsime Tave draugišką, nuoširdžią, visiems padedančią,

Liudi duktė Irena, sesuo, giminės, artimieji, politiniai kaliniai ir tremtiniai.

koresp.: Edmundas Simanaitis
lit. red.: Danutė Bartulienė, Irma Žukaitė
korekt.: Audronė Kaminskienė
tech.red.: Vesta Milerienė [Kaina 45ct]

TREMINTINYS

1995m. kovo 3 d. Nr. 9 (150). SL289.

Mūsų adresas: Laisvės al. 39,

3000 Kaunas, tel. 20 95 30

Vyr. redaktorė Vanda Poderytė

Maketavo Rasa Černeviciūtė. Spausdino valst. "Aušros" spausdintuvė, Vytauto pr.25, Kaunas. Ofsetinė spauda, 2 sp. lankai. Tiražas 6000. Už. Nr. 3996

"Tremtinio" laikraštyje dažniausiai spausdinamos archyvinės nuotraukos, todėl spaustuvei dėl jų kokybės pretenzijų neturime